

hauria vingut a facilitar encara més aquella «compréhension plus rapide du texte» que Kohler desitjava. Les grafies *ge-l* (768) i *gelo* (966), *d'otros* (375) i *dello* (386), d'altra banda, són contradictòries. L'anotació lingüística, literària i històrica, potser excessivament reduïda, ajuda de tota manera a la comprensió de l'obra.

El text va precedit, en l'edició que comentem, d'un prefaci i d'una bibliografia. En aquell, Kohler examina successivament — generalment d'acord amb Menéndez Pidal — a) el Cid de la Història i el de la Llegendà, b) el Poema, c) la qüestió dels orígens. En aquest darrer apartat Kohler no segueix el mestre castellà; segons ell, «le Poema de mio Cid est historique et espagnol par le fond, il est essentiellement d'imitation française pour [sic] la forme; recourir à de problématiques et lointaines épopées germaniques est vain, parce que cela n'explique rien de plus» (pàg. xxv).

En conjunt, una edició correcta, que prestarà bons serveis a les universitats dels països de llengua francesa.

R. A. i S.

Teatro medieval. Textos íntegros en versión de FERNANDO LÁZARO CARRETER. [Valencia], Editorial Castalia, 1958. 232 pàgs. («Odres nuevos». Clásicos medievales en castellano actual.)

Dins la col·lecció «Odres nuevos», dirigida per la senyora Maria Brey, Fernando Lázaro ha publicat una traducció a l'espanyol modern de diferents textos de teatre castellà antic, precedits d'un estudi sobre el teatre espanyol durant l'Edat mitjana (pàgs. 9-62). Tot i que l'obra té un caire de divulgació, pretès conscientment per l'editor, és interessant de poder tenir reunides una sèrie de dades sobre el teatre medieval espanyol des dels segles XII i XIII, amb l'*Auto de los Reyes Magos* i les notícies de les *Partidas* d'Alfons el Savi fins al segle XV amb Gómez Manrique i algunes disposicions sinodals, passant per l'hiat del segle XIV, per al qual no hi ha fins ara notícies. Aquest interès és més gran, si tenim en compte que l'únic estudi de conjunt que fins ara teniem sobre aquest tema és de Guillem Díaz-Plaja, al primer volum de la seva *Historia general de las literaturas hispánicas*, la consulta del qual no és gaire aconsellable. És una llàstima que Fernando Lázaro no hagi tingut temps de consultar la tesi doctoral de RICHARD B. DONOVAN, *The liturgical drama in medieval Spain* (Toronto 1958), que li hauria permès possiblement d'aclarir alguns punts. En parlar del *Bisbetó* (pàg. 22), hom hauria hagut de citar el *Teatre hagiogràfic* a cura de JOSEP ROMEU, I (Barcelona 1957), 24-32. Quant a la festa de la *Colometa* (pàg. 22 n.), hom hauria pogut fer referència a la *Introducción al estudio de las representaciones sacras en Lérida* de LUIS RUBIO GARCÍA (Lleida 1949), 36-50. En parlar dels misteris del Corpus (pàgs. 32-35), caldria referir-se al *Teatre hagiogràfic* esmentat (I, 32-44).¹

La selecció de textos, acompanyada d'acotacions allusives a l'escenari, al moviment i a la descripció de personatges, etc., és una mica discutible. A més dels inevitables *Auto de los Reyes Magos* (pàgs. 69-79) i de les dues obretes

1. A la pàg. 39 n., línia 5, hi ha una errada important; cal llegir *cuentas* allà on diu *cuantas*.

de Gómez Manrique (pàgs. 83-97), hom ha inclòs algunes altres peces del segle xv, el caràcter dramàtic de la majoria de les quals és molt problemàtic, i que tenen el denominador comú d'ésser de tot menys medievals, amb excepció de la darrera (*Auto de acusación contra el género humano*, pàgs. 189-227).

Josep MASSOT i MUNTANER

El Abencerraje y la hermosa Jarifa. Cuatro textos y su estudio por FRANCISCO LÓPEZ ESTRADA. Madrid 1957. 442 pàgs. («Publicaciones de la RABM».)

El Sr. López Estrada, professor a la Universitat de Sevilla, s'ha dedicat sens dubte amb veritable afany i apassionament a la temàtica literària que envolta la història de l'*Abencerraje*, tan necessària per al coneixement del segle xvi espanyol; obra fonamental, tot i la seva brevetat, ha romàs com el viu testimoni de l'esperit de la *frontera* i inaugura el gènere de la narració *morisca*, d'on sorgeix la figura del moro sentimental i cavalleresc, tipus llegendar de tan complexa vida dins la literatura universal. El Prof. López Estrada estudia a fons l'origen medieval i la interpretació d'aquest fenomen en cinc dels nou capítols que formen la primera part, la més extensa (287 pàgs.), del volum. És una introducció densa, minuciosa, llargament meditada, atapeïda de documentació, de trets crítics i de suggeriments. Hi revisa especialment els precedents històrics de la consideració cavalleresca del moro, la presència del moro galant dins el *Romancero*, l'èpica culta i la novella, així com les arrels del concepte de generositat amb el vençut, tan viu dins el Renaixement, i l'anecdota sobre el tracte generós a la *frontera*; entre els exemples literaris de convivència entre homes de distintes lleis, addueix ací l'antecedent, finament analitzat, de Ramon Llull dins el *Libre del gentil e los tres savis*.

Amb l'exposició d'aquests temes s'enllaça íntimament, sense cap senyal de ruptura, l'estudi concret de l'*Abencerraje*, dels personatges, de les circumstàncies i del clima que intervenen en la narració: la història i la imaginació, el fons amorós, el sentit senequista, el caràcter cristià, la geografia, la interpretació poètica de les situacions, la transcendència humana del moviment líric, la gènesi d'Andalusia. Quant a la tradició del text, és essencial el primer capítol d'aquesta primera part, en el qual López Estrada examina escrupolosament els diversos textos de l'*Abencerraje* pel que fa referència a llurs mútues relacions, i discuteix el problema del text primitiu. Són quatre, com se sap, les versions d'aquella història: la de l'*Inventario* d'Antonio de Villegas, la de la *Corónica* que es guarda a la biblioteca del Duc de Medinacelli, la incorporada al text de la *Diana* de Montemayor i la manuscrita de la Biblioteca Nacional de Madrid. Per diverses raons, ara obligades, adés electives, el professor López Estrada escull com a bàsic el de Villegas, el més equilibrat i harmònic, quina que sigui la participació que hom li pugui assignar en la redacció d'aquella delicada història de *frontera*.

La segona part del volum conté el text de les quatre versions. Aquest recull prestarà des d'ara, no cal dir-ho, un bon servei a tots, als simples curiosos, als crítics i als erudits, els quals tenen així agrupats i lúcidament editats uns textos fins ara dispersos en diverses publicacions de consulta difícil. Gràcies a aquesta edició, l'estudi de l'*Abencerraje* deixa d'ésser una empresa